

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-80-8-1.26>

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТУДЕНТІВ-ЕКОНОМІСТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мартиненко О. О.

аспірант кафедри психології

*Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна*

Проблема професійного самовизначення нині залишається актуальною для студентів закладів вищої освіти (ЗВО). Її складність пов'язана з конкретною економічною ситуацією в країні, динамічністю ринку праці, з виникненням нових професій, ціннісними орієнтаціями і переконаннями суспільства. У зв'язку з цим змінюється ставлення до професії, змістом трудової діяльності і її результатами [2, с. 49]. З іншого боку, нині існують унікальні можливості для повноцінного і вільного професійного та особистісного самовизначення. Незважаючи на це, вибір закладу вищої освіти і профілю освіти часто визначається не затребуваністю на ринку праці, інтересами і схильностями конкретної особистості, а уявленням про «престиж», «успішність» професії в конкретному суспільстві. Як наслідок, низка соціально-значущих професій стають незатребуваними, обираються абітурієнтами випадково [4, с. 44].

Підходи до розгляду проблеми професійного самовизначення в основному зводяться до можливості прогнозування напряму професійного вибору, побудови кар'єрних планів, професійних досягнень, особливостей професійної поведінки, задоволеності від професійної діяльності, психологічної готовності до професійної діяльності.

У межах соціальної психології професійне становлення студентів-економістів розглядається як інтеграція особистості в соціальні інститути і групи [3, с. 57]. На основі аналізу літератури з вивчення професійного становлення студентів визначено соціально-психологічні детермінанти, які впливають на особистість і її професійне самовизначення. У межах статті соціально-психологічні детермінанти професійного самовизначення студентів-економістів розглядаємо крізь утворення зовнішніх і внутрішніх впливів в процесі фахової підготовки, які супроводжують і формують успішне професійне становлення студента.

Значущим чинником професійного становлення особистості є освітнє середовище. Вона задає умови, які впливають на формування особистості [1, с. 358]. Суспільні умови професійного становлення є сукупністю аспектів, зокрема матеріальних і соціальних позицій особистості, які визначають подальший розвиток студентів-економістів у межах освітнього процесу. Соціальний стан особистості в середовищі є показником інтерналізації ціннісних пріоритетів, що забезпечує цілісне уявлення життєвих цілей у середовищі ЗВО [5, с. 208]. Соціальне середовище ЗВО впливає на професійне становлення студентів-економістів на основі зовнішніх чинників, серед яких соціально-психологічні характеристики середовища ЗВО. Розглядаючи даний процес, необхідно уточнити, що до соціального середовища ЗВО відноситься педагогічний вплив та міжособистісні відносини в студентській групі. Залежно від цих чинників утворюється соціально-психологічний клімат всередовищі, який визначає рівень впливу соціального середовища на процес професійного становлення майбутніх економістів. Він зумовлюється:

- 1) особливостями взаємодії викладача зі студентом [4];
- 2) співвідношенням навчання і виховання в процесі підготовки і наявністю психологічного клімату в групі [2];
- 3) соціальне середовище ЗВО є впливом зовнішніх подразників на учасників освітнього процесу [1].

Відтак, соціальне середовище ЗВО є одним з головних чинників соціально-психологічних детермінант, який утворює соціально-психологічну комфортність особистості в процесі професійного самовизначення. Водночас одним з важливих чинників успішного професійного становлення студентів-економістів визначається адаптованість особистості до соціального середовища. Таким чином, адаптованість студента до соціального середовища виявляється на основі його ідентичності, мотивації до навчання, самооцінки.

Соціально-психологічні чинники, що впливають на процес професійного самовизначення студентів-економістів відображають інтереси, потреби, якості особистості. У межах статті соціально-психологічні детермінанти визначаємо як соціально-психологічні якості студентів, характер міжособистісних відносин і соціально-психологічні характеристики середовища ЗВО. Окреслені детермінанти найповніше відображають особливості організації освітнього процесу. Соціально-психологічні якості студентів, сформовані в процесі професійного самовизначення та становлення є індивідуальними якостями майбутніх економістів, що впливають на ефективність праці.

Соціально-психологічні якості студентів визначають бажані цінності студентів, сенсожиттєві орієнтації, особистісну значущість соціального мікросередовища, особистісну значущість професійно-педагогічних якостей викладача. Основу ефективного професійного самовизначення майбутніх економістів у середовищі ЗВО вбачаємо у чинників взаємодії викладачів і студентів, а також особливостей соціальних норм ЗВО і його традицій. Як доцільно зазначає В. Лозовецька, навчальне середовище ЗВО вибудовується на звичаях, переконаннях, традиціях, які передаються в формі поведінки і відносин, також формують очікування у всіх викладачів, співробітників і студентів ЗВО [3, с. 57].

Значну частину в процесі професійного самовизначення та становлення студентів-економістів становлять особливості взаємодії викладачів і студентів. В межах аналізу педагогічної взаємодії необхідно враховувати особистісні особливості викладача та рівень їхньої компетентності та оптимального вибору методів навчання. Також соціальні норми і традиції ЗВО розглядаються як зовнішні регулятори поведінки, де ключове значення посідає реалізація ціннісно-смыслового потенціалу традицій, що забезпечує стійкість моральної сфери особистості, а також здатність протистояти негативним соціокультурним впливам [5, с. 215].

Таким чином, соціально-психологічними детермінантами професійного самовизначення студентів-економістів у ЗВО визначено соціально-психологічні якості студентів, соціально-психологічна характеристика академічної групи і соціально-психологічні характеристики соціального середовища ЗВО. Не менш важливими соціально-психологічними особливостями професійного самовизначення молоддю професії економіста є життєві цінності та збалансованості цінностей гуманістичної і прагматичної спрямованості. Другий чинник представлений функціями самосвідомості, які відповідають за регуляцію поведінки. Третій чинник характеризується особистісними якостями: пристосованістю і екстраверсія; четвертий – представлений мотивом спілкування в процесі навчання в економічних ЗВО.

Література:

1. Авер'янова А. В. Концептуальні підходи до проблеми професійного самовизначення особистості у вітчизняній та зарубіжній психології. *Молодий вчений*. 2015. № 2(6). С. 357–360.
2. Закатнов Д. О. Технології підготовки учнівської молоді до професійного самовизначення: монографія. К.: Педагогічна думка. 2012. 160 с.

3. Лозовецька В. Т. Професійна орієнтація молоді в умовах сучасного ринку праці. К.: ІПТО НАПН України, 2012. 157 с.

4. Ошуркевич Н. Генеза та сутнісний зміст професійного самовизначення особистості. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2018. Вип. 4. С. 43–49.

5. Семенов И. Н., Савенкова И. А. Рефлексивно-психологические аспекты развития и профессионального самоопределения личности. *Мир психологии*. 2007. № 2. С. 203–216.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-80-8-1.27>

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мисник М. О.

*студентка 2 курсу магістратури факультету психології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Сучасною особливістю розвитку психологічної та педагогічної наук у вищій школі є її підвищений інтерес до розробки стратегій рішень прикладних проблем. Таким чином, звертається особлива увага до дослідження процесу освітньо-професійної соціалізації студентів, формування їх професійно важливих якостей та пізнавальних процесів, пошук критеріїв та показників професійного, особистісного, соціального і розумового розвитку, вияв психолого-педагогічні умов розвитку їх професійної ідентичності тощо.

На цій основі здійснюється пошук традиційних та інноваційних освітніх, тренінгових технологій на різних стадіях професійного становлення студентів і викладачів як суб'єктів освітнього простору та професійної соціалізації вищої школи.

Варто зазначити, університет як соціокультурна система, не є тільки транслятором професійних знань майбутньому фахівцю у певній галузі, а є середовищем розвитку його професійної ідентичності на всіх етапах навчання. А також виступає фундаментом для формування важливих психічних утворень, які у єдності забезпечують становлення особистості як професіонала та забезпечують їй особистісне та кар'єрне зростання. Таким чином, майбутні фахівці починають усвідомлювати